

Katedra: religionistiky

Akademický rok: 2016/2017

Posudek oponenta k bakalářské práci

Jméno autora: Helena Honkiszová

Název tématu: Interpretace událostí v První a Druhé knize Makabejské

Zajímavá bakalářská práce Heleny Honkiszové provádí konfrontaci pramenné literatury a názorů novodobých autorů ve vztahu k událostem popisovaným v První a Druhé knize Makabejské. Je přehledně a ve shodě se zadáním rozdělena na oddíly nazvané „Uvedení do problematiky a vymezení tématu“, „Interpretace v pramenech“ a „Interpretace moderních badatelů“.

Koncepce práce je vysvětlena v Úvodu, se kterým se ovšem čtenář může a nemusí ztotožnit. Osobně v něm například postrádám větší rozlišení mezi primární literaturou (ve smyslu interpretací rozebíraných událostí v kontextu židovské, případně křesťanské tradice) a sekundární literaturou (ve smyslu prací vycházejících z „nenáboženských“ východisek). Místo pouhého konstatování, že ve vztahu ke zkoumané době „existuje spousta vysvětlení“ (s. 9), by bylo dobré zaměřit se na východiska, z nichž různé interpretace vycházejí, a to samozřejmě nehodnotícím způsobem. Za nevhodné považuji formulace typu „židovští autoři těchto spisů byli vázáni stejnými předsudky“ (s. 8). Religionista samozřejmě nemůže texty spojené s vírou, o které píše, „známkovat“ z pohledu sekulární vědy. Měl by se spíš snažit této víře do hloubky porozumět.

Úvodní část práce je zaměřena na klíčové pojmy „helénismus“ a „synkretismus“. Autorce se zde otevřelo ohromné pole diskusí na téma vztahů mezi biblickou tradicí a antikou, jejichž přehledné shrnutí (resp. vysvětlení, co z nich je a co není pro práci relevantní) se mi však v textu zdá chybět. Zmínky o některých přístupech mohou působit jako vytržené ze souvislostí. Svérázné interpretace typu Droysenova chápání pojmů „Hebrejové“ (*hebraioi*) a „helénisté“ (*hellénistai*) z novozákonních Skutků apoštolů má například sotva smysl zmiňovat na úkor standardního způsobu vysvětlování těchto výrazů (viz s. 11–12).

Také ve vztahu k synkretismu a k interpretacím doby Antiocha Epifana spojeným s tímto pojmem se mi zdá, že autorka už v úvodní kapitole rovnou vychází spíše z moderních sekulárních výkladů než z empatie vůči normám židovské víry či ze snahy nejprve hlouběji porozumět tradičnímu obrazu daných událostí v kontextu židovské, event. křesťanské tradice.

Práce je vystavěna na srovnávání „Interpretace v pramenech“, kterými se ve druhé kapitole myslí knihy Makabejské a texty Josepha Flavie, a „Interpretací moderních badatelů“ ve třetí kapitole. Nebylo by však užitečné věnovat pozornost také tomu, že znesvěcení jeruzalémského Chrámu

Antiochem Epifanem má svůj význam i v Novém zákoně a v následné tisícileté tradici písemnictví jak židovského, tak křesťanského? Příznačné je, že i v Seznamu použité literatury na konci práce se objevují jen autoři starověcí a autoři moderní, mezi nimiž zeje takřka dvoutisíciletá propast (jen symbolicky zaplněná Maharalem). Chronologický skok mezi druhou a třetí částí textu je sice vzhledem k zadání práce obhajitelný, z hlediska hodnocení by však nebylo nepodstatné vědět, nakolik je studentka obeznámena např. s talmudickou tradicí a s dějinami exegeze pramenných textů.

Hlavní částí práce je kapitola věnovaná novodobým interpretacím knih Makabejských. Studentka v ní postupně představuje interpretace sedmi autorů, z nichž poslední tři jsou charakterizovány jako „rabínské“, zatímco u prvních čtyř autorů si čtenář s nimi neobeznámený musí sám domýšlet, z jaké perspektivy asi jejich výklady vycházejí. Chybí zde zasazení do kontextu různých novodobých způsobů chápání židovství a dokonce i rozlišení, zda se jedná o autory židovské či nežidovské. Z pasáží věnovaných „rabínským“ textům je zřejmé, že pro žádný z nich není přesná historická rekonstrukce událostí doby Makabejské podstatná, z čehož však ve vztahu ke způsobu práce s pramennými texty v judaismu nejsou vyvozeny žádné závěry.

Komparaci jednotlivých přístupů a shrnutí závěrů práce už není věnována samostatná kapitola, ale dochází k nim jen v rámci stručného Závěru. Teze typu „židovské náboženství nebylo nikterak ovlivněno sportovními aktivitami v řeckém stylu“ (s. 66) mne opětovně nutí klást si otázku, jakým způsobem studentka toto náboženství chápe. Oceňuji nicméně uzavření práce citátem z Petra Schäfra, konstatujícím, že „za protichůdnými stanovisky nakonec stojí základní přístupy, jež jsou jen stěží vědecky podložitelné“ (s. 68). Je z něj zřejmé pochopení skutečnosti, že religionistika může přispívat k lepšímu porozumění postojům projevujícím se v náboženských dějinách, nikoli však hlásat „správnou“ verzi těchto dějin.

I když si na základě předloženého textu nejsem jist hloubkou a šíří pisatelčiných judaistických znalostí, v duchu zásady *in dubiis mitius* se přikláním k návrhu hodnocení stupněm výborně mínus (tj. 1-). Studentka nesporně splnila zadání a prokázala znalost v něm doporučené literatury. Také ve srovnání s jinými bakalářskými pracemi lze úroveň jejího textu označit za nadprůměrnou, a to jak po stránce obsahové, tak i po stránce formální a jazykové.

V Brně dne 18. července 2017

doc. Mgr. Vít Machálek, Dr. Th.D.